

ΤΟ ΛΥΣΙΜΟ ΕΝΟΣ ΓΡΙΦΟΥ

(ή πως χώρεσαν 3000 χρόνια ιστορίας
στο νέο Αρχαιολογικό Μουσείο της Σαλαμίνας)

Εικόνα 1 Η Βόρεια πτέρυγα της κεντρικής αίθουσας (B) του Μουσείου

1. Η Ανάγκη

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι οποιοσδήποτε κάτοικος αυτού πλανήτη που διαθέτει στοιχειώδη εγκύκλιο παιδεία γνωρίζει την Σαλαμίνα. Στον τόπο αυτό, τον Σεπτέμβρη του 480 π.Χ. , άλλαξε ο ρους της παγκόσμιας Ιστορίας. Στα νερά του νησιού εξελίχθηκε μια τιτανομαχία ή οποία ουσιαστικά κατήργησε την από θαλάσσης Περσική απειλή προς την Ευρώπη και με την έλλειψη Ναυτικής υποστήριξης οδήγησε λίγους μήνες αργότερα την Περσική χερσαία δύναμη σε συντριβή στις Πλαταιές.

Είναι κοινά παραδεκτή η άποψη ότι πέρα από τον συμβολισμό και την ηθική διάσταση των μαχών του Μαραθώνα και των Θερμοπυλών, οι αποφασιστικής στρατηγικής σημασίας μάχες που απέτρεψαν οριστικά τον Περσικό κίνδυνο ήσαν αυτές της Σαλαμίνας και των Πλαταιών.

Η Σαλαμίνα όμως δεν άρχισε να υπάρχει το 480π.Χ ούτε σταμάτησε να υπάρχει μετά την ναυμαχία. Πλουσιότατα αρχαιολογικά ευρήματα μαρτυρούν τον εποίκισμό του νησιού από την πρώιμη εποχή του χαλκού ακόμη. Είναι δε τόσο πλούσια και συχνά τα ευρήματα ώστε είναι παροιμιώδης η «ανησυχία» των Σαλαμινίων που ξεκινούν την ανέγερση κατοικίας στο νησί μήπως «βρεθούν αρχαία» και κατά την εκσκαφή των θεμελίων του σπιτιού τους.

Η Σαλαμίνα μέχρι πρότινος –όσο περίεργο και αν ακούγεται αυτό- δεν είχε αρχαιολογικό Μουσείο και η πληθώρα των ευρημάτων έπαιρνε την άγουσα προς τα Αρχαιολογικά

Μουσεία της Αθήνας και του Πειραιά. Η ανάγκη, ιδιαίτερα μετά τις συνεχείς ανασκαφές του καθηγητή του Πανεπ. Ιωαννίνων Ιωάννη Λώλου, για Αρχαιολογικό Μουσείο στην Σαλαμίνα ήταν επιτακτική.

2. Ο Χώρος

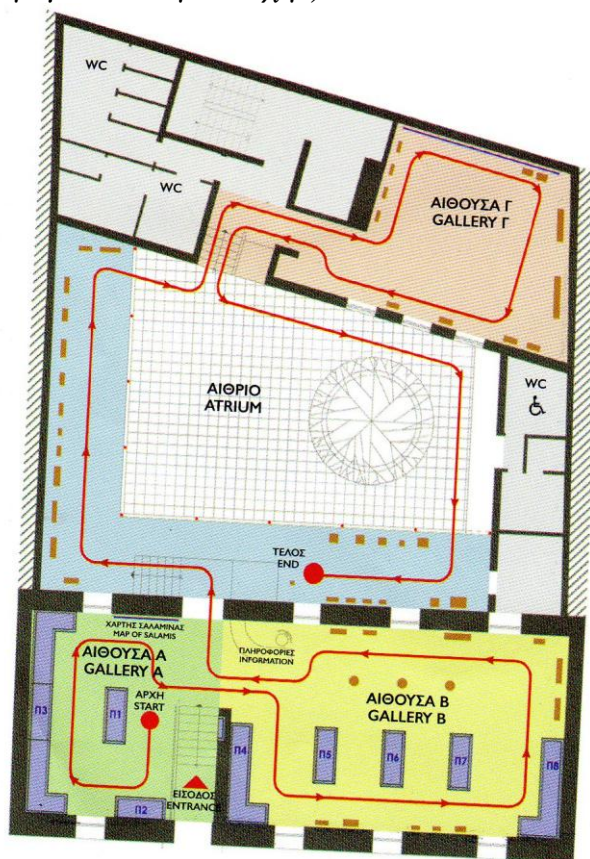
Τον Σεπτέμβριο του 2008 ο Δήμος Σαλαμίνας παραχώρησε στο ΥΠΠΟΤ ένα από τα ιστορικότερα κτίρια της Σαλαμίνας: Το Καποδιστριακό 1^ο Δημοτικό Σχολείο Σαλαμίνας το οποίο επί 151 χρόνια έσφυζε από παιδική ζωή και για 30 περίπου χρόνια είχε μείνει ανενεργό μετά τους σεισμούς του 1981 οι οποίοι απείλησαν την στατικότητα του. Το κτίριο απέκτησε την τελική του μορφή από τον πολιτικό αρχιτέκτονα της καποδιστριακής περιόδου Ανδρέα Γάσπαρη Κάλανδρο, ο οποίος ακολούθησε τις αρχές σχεδιασμού των συγκεκριμένων σχολείων. Υπήρξε τυπικό δείγμα κτιρίου αλληλοδιδασκτικού σχολείου, με μια μεγάλη αίθουσα διδασκαλίας, κεραμοσκεπή στέγη που στηριζόταν σε "βενετικές σανίδες" και πάτωμα πιθανότατα από πέτρα, ασβέστη και κεραμιδόπλακες και εξοπλισμένο με ημικύκλια (πάνω στα οποία τοποθετούνταν οι χάρτες του μαθήματος που χρησιμοποιούνταν κάθε φορά), θρανία και πινακοστάτες. Ως αλληλοδιδασκτικό συνέχισε τη λειτουργία του κατά τη διάρκεια της Αντιβασιλείας και του Όθωνα, παρέμεινε δε "ενεργό" μέχρι τους σεισμούς του 1981. Η εξαιρετική μεταπτυχιακή διατριβή της κ. Ελένης Τούτση – Δρίβα, στις 185 σελίδες της δίνει μια πληρέστατη εικόνα της ιστορικής διαδρομής αλλά και των αρχικών αρχιτεκτονικών στοιχείων και παρεμβάσεων που έγιναν στο κτίριο. Μια πολύ σοβαρή προσπάθεια αναπαλαιώσεως ξεκίνησε και στα τέλη του Καλοκαιριού του 2010 το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο άνοιξε τις πύλες του. Ο χώρος περιορισμένος αλλά εξαιρετικά καλαίσθητος δημιουργεί μια εικόνα σπάνιας αισθητικής που κάνει τον επισκέπτη να αισθάνεται ζεστά και βολικά από την πρώτη στιγμή.

Εικόνα 2 Το κεντρικό αίθριο του Μουσείου

3. Τα Εκθέματα

Κανείς από όσους γνωρίζουν ή υποπτεύονται τον αρχαιολογικό πλούτο της Σαλαμίνας δεν θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι θα ήταν δυνατό να στεγασθούν όλα τα ευρήματα των ανασκαφών στο νέο Μουσείο. Ένας από τους γρίφους που είχε να λύσει το αρμόδιο Αρχαιολογικό Συμβούλιο ήταν το ποια από τις χιλιάδες των ευρημάτων θα στόλιζαν τις τελικά τις προθήκες του. Το χρονολογικό εύρος που καλύπτει το Μουσείο αρχίζει από την νεολιθική εποχή και καταλήγει στην ύστερη Ρωμαϊκή εποχή αλλά και την παλαιοχριστιανική περίοδο (με περιορισμένη έκθεση ελάχιστων νομισμάτων και χρηστικών μικροαντικειμένων της φραγκοκρατίας και της βυζαντινής εποχής).

Εικόνα 3 Κάτοψη του Μουσείου

Η εκτενής περιγραφή των εκθεμάτων του Μουσείου δεν είναι ο σκοπός αυτής της παρουσίασης. Ωστόσο είναι απαραίτητο να αναφερθούν σημαντικότερα εκθέματα όπως π.χ. αντίγραφο του περίφημου «Μετρολογικού Ανάγλυφου» το οποίο αν και βρέθηκε στην Σαλαμίνα το πρωτότυπό του εκτίθεται στο Αρχ. Μουσείο Πειραιά. Σημαντικότερα είναι

επίσης τα επικασσιτερωμένα πήλινα αγγεία, μια σπάνια τεχνοτροπία που είχε σκοπό να μιμείται τα μεταλλικά δοχεία. Σημαντική είναι η συλλογή ευρημάτων που οφείλονται στην ανασκαφή του καθ. Ιωάννη Λώλου που είναι σε εξέλιξη στο «Μυκηναϊκό Ανάκτορο» και το «Σπήλαιο του Ευριπίδη». Πρέπει επίσης να σημειωθεί μια μεγάλη συλλογή αναθηματικών και επιτύμβιων στηλών και Ερμών η οποία εκτίθεται στο αίθριο του Μουσείου.

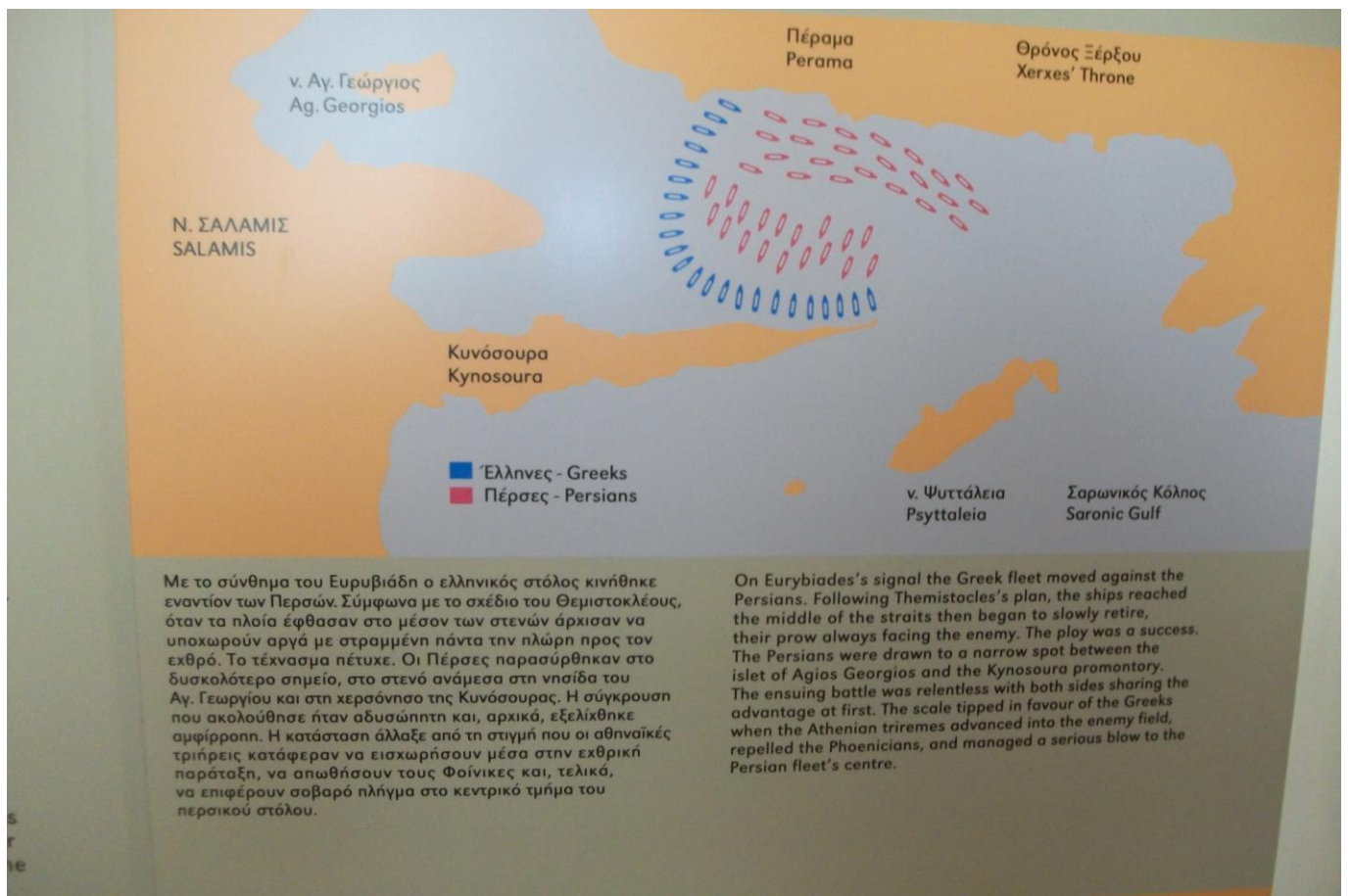

Εικόνα 4 Ταφική στήλη

Μολονότι τα ευρήματα (όπλα-σκεύη) της εποχής των Περσικών Πολέμων που εκτίθενται είναι σχετικά πολλά, τα εκθέματα και η αναφορά στην Ναυμαχία της Σαλαμίνας θα μπορούσε ίσως να ήταν εκτενέστερη. Υπάρχουν διοράματα της διάταξης μάχης σε διάφορες φάσεις της Ναυμαχίας καθώς και επεξηγηματικές επιγραφές (αίθουσα Γ') αλλά σαφώς το συγκεκριμένο θέμα θα έπρεπε να είχε αναπτυχθεί περισσότερο, ως όφειλε.

Εικόνα 5: Λίθινη Άγκυρα Πλοίου, Κλασική Περίοδος

Εικόνα 6: Ένα από τα διοράματα της Ναυμαχίας (Αίθουσα Γ')

4. Συμπεράσματα

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο της Σαλαμίνας είναι το σημαντικότερο αξιοθέατο της Πόλης της Σαλαμίνας. Ήταν κάτι αυτονόητο για μια κατ' εξοχήν ιστορική περιοχή, που έλειπε. Είναι απολύτως λογικό επίσης να μην θεωρείται «πλήρες» (εξ' άλλου κανένα Μουσείο δεν μπορεί να διεκδικήσει αυτό τον χαρακτηρισμό) αφού και δεν καλύπτει μεγάλο χρονολογικά μέρος της Ιστορίας του Νησιού (Βυζαντινή Περίοδο – Φραγκοκρατία) αλλά και επειδή μεγάλο μέρος των ευρημάτων δεν εκτίθεται αλλά έχει αποθηκευτεί, ή εκτίθεται σε άλλα μουσεία της χώρας.

Ωστόσο κάθε καλοπροαίρετος παρατηρητής θα έχει την ευκαιρία να εντυφλήσει σε μια σχετικά πλούσια συλλογή εκθεμάτων που λόγω του περιορισμένου χώρου δημιουργούν την αίσθηση της πληρότητας και της προσεγγίσιμης αισθητικής. Οι κάτοικοι της Σαλαμίνας είναι περήφανοι για το αρχαιολογικό τους Μουσείο (που είναι το νεώτερο στην Ελλάδα) και ελπίζουν ότι σχετικά σύντομα θα επεκταθεί και θα πάρει την θέση που του αναλογεί στον χώρο της Ελληνικής Αρχαιολογίας.

***Ειρήνη, Αναστασία και Φιλοθέη Αρμενάκη**
Άνοιξη 2013*